

3

Církevní knihovny

- 1. Knihovny se etablovaly u významných církevních institucí
 - kláštery ve Fuldě, Reichenau, Hildesheimu, St. Gallen, Kolíně nad Rýnem, Trevíru, Echternachu a Salcburku, Bobbiu, Vivariu, Monte Cassinu
 - kapituly u významných zejm. biskupských a arcibiskupských sídel

Církevní knihovny

Prameny poznání nejstarších knihoven:

- výpůjční a majetkově evidenční seznamy (v západní Evropě od 8. stol., u nás od 13. stol., běžné od 14. stol.)
- Vlastní dochované rukopisy a rukopisné soubory
- Primárně knihy „užité“ – pro liturgii, pastorační činnost, ekonomickou správu instituce nebo administrativu

Církevní knihovny

Obsahy knihoven:

- ✧ Liturgické rukopisy
- ✧ Patristická literatura
- ✧ Díla světského obsahu

Od 12. století přibývá

- ✧ Oddíl věnující se kanonickému právu

Knihy pro hospodářskou a administrativní činnost primárně součástí kanceláře, posléze archivu

Církevní knihovny

Čechy a Morava:

- Knihovny kapitul v Praze, Olomouci a Brně
- ✧ Praha – metropolitní kapitula sv. Víta a kapitula na Vyšehradě
- ✧ Olomouc – větší výbava rukopisů z doby biskupa J. Zdíka (pol. 12 . stol.)
- ✧ Brno – Významnější rukopisná sbírka spíše než u kapituly doložena u kostela sv. Jakuba

Církevní knihovny

☞ Tištěné knihy:

- pozvolné pronikání
- zisky zejména darem
- pokračuje tradice rukopisné knihy

až konec 17. stol. – snaha o systematictější budování knihovny

souvisí se snahou o reprezentaci a postavením v zemské obci

Církevní knihovny

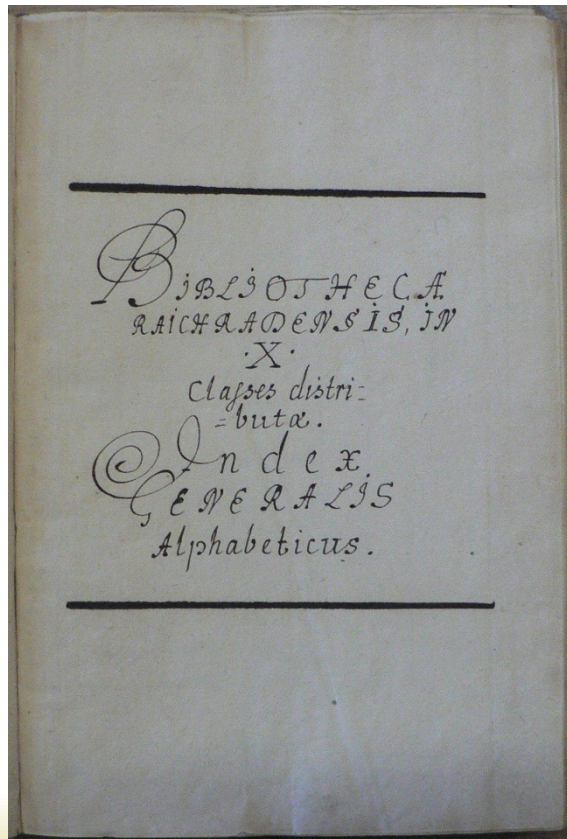
- ✧ 17./18. století – první katalogizace:
- ✧ Staré Brno - Nová katalogizace knihovny 1693-7
(Augustin Kneutgen)
- ✧ Rajhrad 1703 - abecední autorský katalog, oborové třídění

Katalog Augustina Kneutgena z roku 1703

10 oborů

Písmena A-K

Bibliotheca Rayhradensis			
in X. Classes			
distinta.			
Classis I.	Sub A	Continet	Biblia. Concordias. Concilia. Sanctos Liores graecos et Latinos cū lib. Eccles.
Classis II.	Sub B	Continet	Scripturistas.
Classis III.	Sub C	Continet	Theologos.
Classis IV.	Sub D	Continet	Canonistas et Iuristas.
Classis V.	Sub E	Continet	Controversistas.
Classis VI.	Sub F	Continet	Concionatores.
Classis VII.	Sub G	Continet	Historicos.
Classis VIII.	Sub H	Continet	Philosophos. Mathemat. Medicos
Classis IX.	Sub I	Continet	Humanistas.
Classis X.	Sub K	Continet	Ascetas.

Církevní knihovny

- ☞ konec 17. století
- ☞ první supralibros
- ☞ rukopisná exlibris
- ☞ tištěná exlibris

Supralibros Viktorina Reinholda (1686-1690)

Ex libris Monasterij Fontis B.M.V. ad Zaram S. Ordinis Cisterciensis
Anno D[omi]ni 1680

Ex libris Monasterij **S E R I E S** *Fontis B.M.V. ad Zaram.*
SANCTORVM
S. Ordinis **ET BEATORVM** *Cisterciensis*
Anno Dni **AC** 1680

Exlibris:
Václav Vejmluva
I. typ

Církevní knihovny

- ✧ Barokizace knihoven – 18. stol.
- ✧ v rámci barokních úprav a přestaveb klášterů budovány knihovny sály
- ✧ Paprskový lokační systém
- ✧ na čelním (čestném) místě Bible, spisy církevních otců, teologie ...
- ✧ úpravy pokračují až do začátku 19. století

MONTANA. MICHAEL. AUGUSTIN. LITHA. YROR. ARAAL. DEPROR. MPAKALUS.

Církevní knihovny

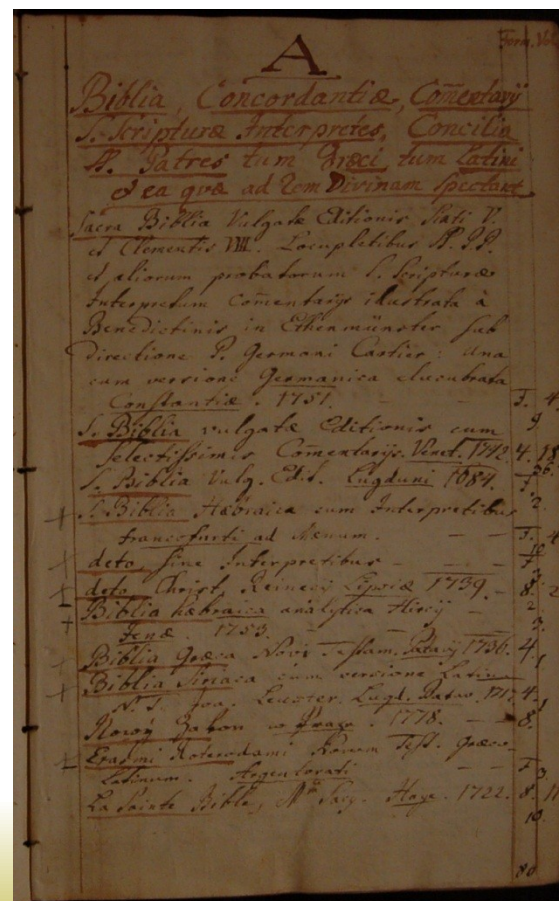
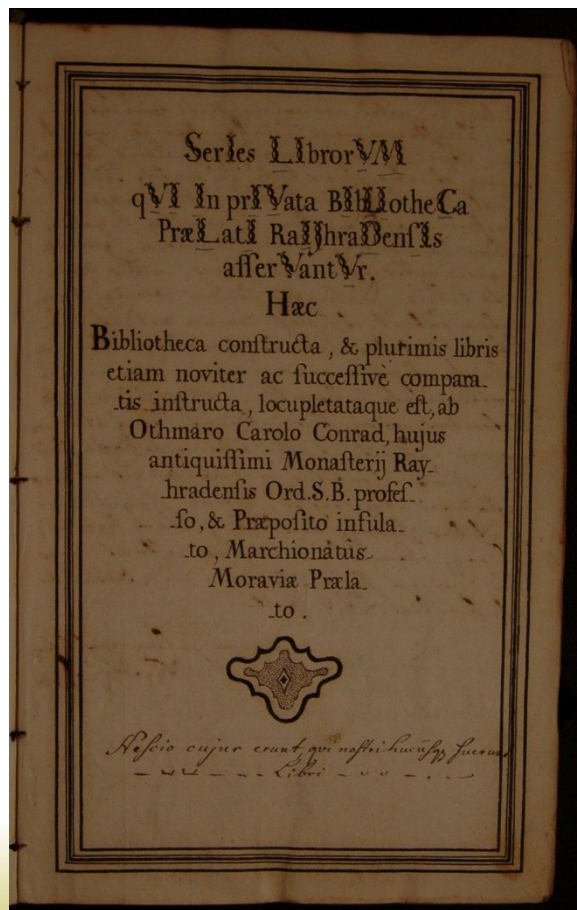
☞ Vznik prelaturních knihoven

- reprezentační prostory opata/probošta
- stejná/různá literatura při srovnání s konventní knihovnou
- osobní opatské knihovny

1. rajhradská prelaturní knihovna a její katalog (1786)

200 titulů

Do Conradovy smrti přes 5000 svazků

Církevní knihovny

☞ 2. rajhradská prelaturní knihovna – katalog z roku 1855:

- běžný fond reprezentativní literatury, částečně pro soukromou potřebu opata

☞ Velehrad:

prelaturní knihovna doložena v 80. letech 18. století – 3 595 položek, 3 sály (1. tříděn oborově, zbylé dva uspořádání dle přírůstků)

Církevní knihovny

☞ Rušení klášterů za Josefa II.

- tvorba knihovních seznamů:
 - - seznamy guberniálních úředníků
 - - seznamy A. Hankeho z Hankenštejna
 - - seznamy stávajících klášterů (vlastní knihovní fond pro porovnání)

Cisterciáčky na Starém Brně

Kláster uzavřen do sebe – neexistuje potřeba pastorační literatury

Knihovna v okamžiku zrušení jen 119 položek tištěných, jeden rukopisný opis zemského zřízení a 27 rukopisů pro potřebu v chóru

Tištěná produkce z období 2. pol. 16. – 2. pol. 17. století

Kláster začal tištěnou knihu získávat poměrně pozdě, posledních cca 100 let před zrušením není knihovna doplňována

Cisterciáčky na Starém Brně

Rukopisná výbava darována zakladatelkou kláštera
Alžbětou Rejčkou

8-9 rukopisů výhradně pro liturgickou potřebu kláštera

Soupis z okamžiku zrušení kláštera:

An Choral Büchern sind daselben Vorfündig.

- ∞ Gradualien7 St.
- ∞ Antiphonarium2 -,,-
- ∞ Psalterium1 -,,-
- ∞ Lectionarium1 -,,-
- ∞ Geschriebene Hymnalien2 -,,-
- ∞ Geschriebene Gradualien2 -,,-
- ∞ Kleinere Geschriebene gradual Procesionalien, und
Antiphonalien 12 Stück

Brunne.
Poenica
aufyr.
yagl.
1.
10.
aufur
18
ni
olo,
12
nio
1
1,
w/1584

- 110. Petri August. de doct. Chris. lib. 4. Wittenberga 1604.
- 111. histo. Lombardica gothice ofur Lille Blat.
- 112. Petri Cecilii Cypriani volumen secundum quatuordecim dolum 1525.
- 113. Prolect. Petrus Hieronimi Mercurialis aufyrolat qm Tenery 1597
- 114. historia Olai magni Gothi Archiepis: Upsal de gentium Septentrionalium variis conditionibus aufyrolat qm Blat ofur Jafz cyfl.
- 115. Petri Chrisologi Serm. in Evang. aufyrolat qm Mainz anno 1604.
- 116. Antiphonale Christopham pro Choro.
- 117. Quatuor libri Chorales.
- 118. opus collegiatae de pascua, eorum uau bry am altam Ratfol; Glouben blibru yall, Jafz, drey P. Edmundum Campri. anum 1594.
- 119. Sebastiani Barracii Tom. III. Comert. in concordiam et historiam. Quatuor Evang. aufyrolat qm Mainz 1599.
- 120. Gessneribus Märschle Roubel dachung.
Die Choral Bücher sind die folgende:

Gradualien	---	4.	7/16
Antiphonalien	---	2.	-
Halbtönen	---	1.	-
Lectionarium	---	1.	-
Gessneribus Hymnarien	---	2.	-
120 Gradualien	---	2.	-
Uebers Gessneribus gradual Proceffionalien, uñ Antiphonalien			
12. Bücher.			

Cisterciáčky na Starém Brně

Větší množství knih na celách jednotlivých řeholnic
12-50 kusů - označení „verschiedenen großen und
kleinen Bücherů“

Knihy nalezeny na celách téměř každé sestry

Liturgické a modlitební knihy

Inventarium

1
Dann - In meinen Eingekauften Musical Instrumenten
eingekauften für verformerten Ledern, Singsen,
Mobilien, und gemalt, gestrichen
Ein Singen. Goldschiff, mit starken Stein-Locheren,
Ein röthigen Sämannen Lieb-Kleff, nach ablas
Glen Sämannen,
Ein röthigen Kleider-Gewand,
2. Paar Kupferbüchsen größer und kleiner Kisten,
2. Paar Messinghand groß, und kleine Belen,
Ein geschnitten Crucifix
Ein Kiste 2. Passen, Ein Goldschiff,
Ein Silbernes Kasten (Ein Kleider-Kasten zur
Bewahrung der Kleff, und Kleider,
Ein Silbernes mit selbst ausgeschnittene Messer.
Ein Silbernes 2. Teller und vier selbst ausgeschnittene
Kaffe-Löffel, fernst einen Silbernen Löffel.
Ein gold. Lachen, eines Löffel, dann ablas
mit selbst ausgeschnittene Teller, Trinkglas, Wein,
und Kaffe Teller von Eisen
Ein goldenes kleine ablas Kaffe Spiel,
Zwölf verschiedene Holzgeräth, und Eisen
geschra.
2. mit selbst ausgeschnittene Violin

Antonia Kochaskin

Církevní knihovny

❖ Rajhrad:

✓ 19. století

- Nové uspořádání knih
- Tvorba repertářů a lístkových katalogů
- Pravidelná roční dotace na nákup knih

Benedikt Richter

katalogizace 20 000 svazků

přes 12 000 lístků

srpen 1818-březen 1819

Regálový systém
knihovny:

- ✧ A-Biblistika
- ✧ B-Patristika
- ✧ C-F, H-Teologie
- ✧ G-I-Historie, zeměpis
- ✧ K-Kanonické právo

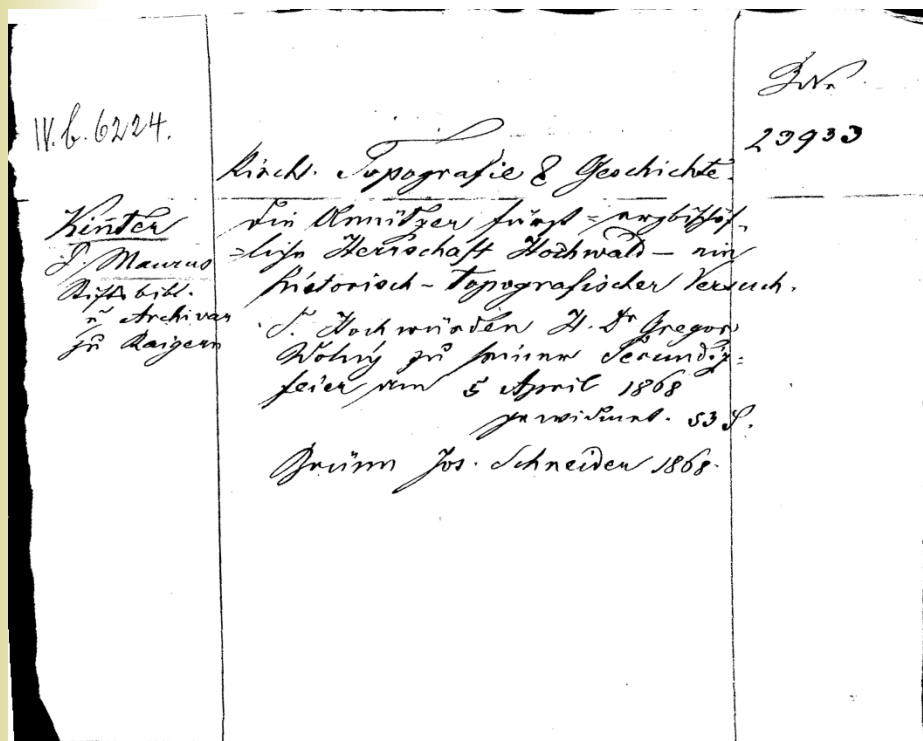
- ✧ L-Církevní historie
- ✧ M-Filozofie
- ✧ O-Antropologie,
pedagogika
- ✧ N-Matematika
- ✧ P-Fyzika
- ✧ R-Lékařství
- ✧ V-Filologie

Viktor Schlossar

knihovníkem 1820
opatem 1832

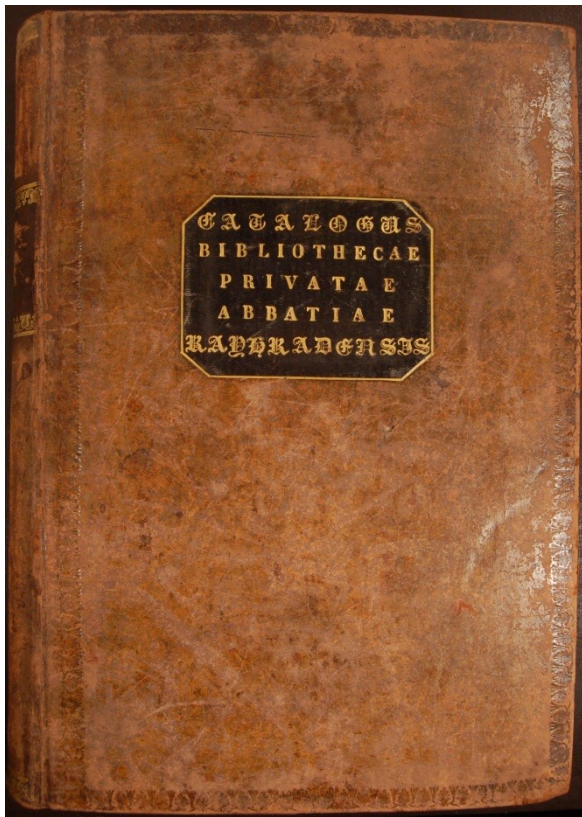
roční dotace 1 000 zlatých
na nákup knih

- Od roku 1832 knihovníkem Antonín Rücker
- 1855 nový katalog prelaturní knihovny

Ms. Handwritten title page of a book, likely a catalog or inventory, dated 1864-66. The text is in German and mentions 'Königliche Bibliothek der Universität zu Leipzig' and 'J. Maurus Bibliothecarius'.

J. Maurus
Bibliothecarius

A. — Ad.

Pag. 1

Numerus	OPERUM INSCRIPTIO	Editionis			Designatio loci in scrinio.
		Locus	Anno	Forma	
1602 974	Abentheuer (Handwritten description)	München	1697	8°	I. A. d. 62. 65.
1703 755	Abhandlungen (Handwritten description)	Altena	1770	8°	II. B. a. 3.
1857 58	Ablassbuch (Handwritten description)	Altena	1872	8°	empfindlich.
1980 2520	Briefe (Handwritten description)	Altena	1853	16°	VI. c. 30.
1977 716	Reliquien (Handwritten description)	München	1850	8°	V. b. 17. 20.
1957 5975	Addamentum ad Breviarium (Handwritten description)	e. l.	e. v.	4°	N. B. p. 27.
1757 725	Adolarium (Handwritten description)	München	1850	8°	V. b. 16.
1787 709	Adreus (Handwritten description)	Altena	1850	8°	N. B. a. 11.
1863 747	Adreus (Handwritten description)	München	1859	8°	VI. p. 62. 70.
1802 710	Adreus (Handwritten description)	Altena	1853	8°	III. d. p. 5.

Církevní knihovny

- ✓ 20. století
- Ustává nákup knih
- Objevují prodeje multiplikátů/ duplikátů, unikátů
- Do knihoven se dostávají již jen osobní knihovny členů řádu – není zpracováván přírůstek
- 1950 zrušení klášterů